19

DISSERTATIO MEDICA
DE

AQVÆ CALIDÆ POTV,

QUAM

DEO FELICITER ANNUENTE
In illustri Academia JULIA
PRÆSIDE
Viro Clarissimo

DN. HEINRICO MEIBOMIO
Med. Doct. ejusd. & Histor. ac Poës. Professore Publ. ac Ordin. longè celeberrimo, Facultatis Medicæ Seniore venerabili, & Archiatro Guelfico felicissimo

Dn. Fautore, Præceptore & Hospite suo ætatem venerando

Publico examini submittit

BRANDAN DIDERICH BEHRENS
Wolferbytanus.
A. & R.

ad d. XXIV. Aprilis Anno M DC LXXXIX.
IN JULEO MAJORI.

HELMESTADI,
Typis GEORG-WOLFGANGI HAMMII, Acad. Typogr.

SERENISSIMIS ac POTENTISSIMIS PRINCIPIBUS ac DOMINIS

DOMINO

RUDOLPHO AUGUSTO,

& DOMINO

ANTONIO ULRICO,

Ducibus Brunſvicenſium & Lüneburgenſium

Dominis meis Clementiſſimis.

SERENISSIMI PRINCIPES, DOMINI CLEMENTISSIMI

Uod olim Perſarum Regi à quodam ſubditorum ſuorum in ſignum humillimæ devotionis porrigebatur, & tenue quamvis, ac vulgare, clementer tamen accipiebatur, id ipſum & ego Vobis offero Sereniſſimi Principes, aquam nempe,

pe, eamque puram ac ſimplicem, non alio ſane nomine, quam ut animum meum devotisſimum æque, ac ſubjectisſimum teſtatum faciam. Cui enim potius inſcriberem primitias haſce Academicas, quam Vobis, quibus cum Parente meo, uti omnia, ita & has quoque debeo. Equidem fateor, erat cur dubitarem, deberemne tanta nomina exiguis hiſce pagellis præponere, an vero easdem oculis veſtris ſubtrahere. Nihil enim quo commendarentur, habere videbantur, niſi forſan argumentum ipſis ſtatueret aliquod pretium. Hoc enim ejus generis eſt, quo Vos delectari aliquando oſtendiſtis, ideoque ſpem aliquam mihi facio, fore, ut nec ingratum Vobis futurum ſit præ-

 ſens

ſens hoc munuſculum: cui conſcribendo, ut exemplum Veſtrum occaſionem dedit, ita vultum quoque veſtrum clementem ac benignum ſibi ſpondet. Ego interim ſupremum Numen ardentibus precibus adorabo, ut Serenitates Veſtras in totius patriæ, & ſi id addere etiam fas eſt, in meum commodum, diu & animo, & corpore florentes ſupereſſe velit. Id quod ex animo voveo

Serenisſimi ac Potentisſimi
principes

Serenitatum Veſtrarum

humillimus ſervus.

BRANDAN DIEDERICH BEHRENS.

THES. I.

INter plurimas quæ Medico in arte sua considerationes occurrunt, valde utilis quoque est illa, quæ circa victus rationem instituitur. Hic enim cum multiplex sit, nec tantum ratione regionum variet, sed aliter atque aliter pene à singulis instituatur, prout vel assvetus est, vel gulæ suæ blandiri quis cupit; non unius quoque generis sunt, quæ accuratius a Medicis perpendi & examinari debent. Nos tamen missis iis, quæ tam de cibis, quam variis potibus, quos vel ad corporis sui sustentationem necessitas, vel ad voluptatem ingeniosa gula invenit, dici possent, in præsenti agere decrevimus de Potu Aquæ Calidæ, consideraturi præcipue, an ille & qua ratione utilis esse ac sanitati conducere possit.

II.

Quemadmodum enim cibus primâ mundi ætate simplex fuit, & talis qui dicente *Seneca ep.* 95. non nisi esurientibus placere poterat, & ut *Ovid.* 4. *Fastor.* canit:

Panis erat primis viridis mortalibus herbæ,
Quas tellus nullo sollicitante dabat.

Ita quoque potus non alius primis hominibus, isque cum plurimis animalibus communis, quam pura & simplex aqua fuit, quæ etiam idcirco naturalis & maximè necessarius potus passim audit, quamq; non tantùm ex fluviis petere, sed fontes etiam eo nomine quærere

ſolebant, uti præter alia ex ſacris literis & imprimis ex *Geneſ. XXVI.* conſtat.

III.

Progreſſu temporis cum ſimplicem talem potum faſtidirent homines, quidam in ejus locum, naturæ circa fœtus alendos inſtitutum ſecuti, lac aſſumſerunt, cujus quam frequens olim fuerit uſus, ex plurimis illis teſtimoniis, quæ in commentario ſuo de cereviſiis affert *Cl. Ioh. Henr. Meibomius cap. 2.* videre licet, plurimis inde gentibus Getis, Scythis, Nomadibus γαλακτοπόταις dictis. Et priſcos Germanos noſtros, quorum inter cibos lac fuiſſe in *Cl. Conringii tractatu de cauſ. habit. corp. Germ. p. 58. & ſeqq.* docetur, in potu quoque lac habuiſſe, probabile eſt; uti hodieque in Batavis γαλακτοπόται lactibibi ſunt, ruſticique æſtate tota vel lac vel ſerum potius lactis bibunt.

IV.

Quidam hoc non contenti potiones ex frugibus parare, & has aquæ incoquere cœperunt; nec minus mel aquæ miſcere, atque ſic potus ſuos, (quos Græci ὑδρομέλιτος nomine appellabant) confecerunt, ejusque varios præparandi modos excogitarunt, ut idem *Joh. Heinr. Meibomius cit. loc.* probat. Succeſſere denique potus ex fructibus parati, tandemque Vinum; In cujus cultura quamvis plerique inventorem Noachum imitari conarentur, manſit tamen apud plurimas gentes in vulgus certe, aquæ uſus, tum quod vitium culturam non quævis tellus ferret, tum etiam quod paupertas vel vini vel alius potus uſum non ubivis admitteret, ſed potius illud ad valetudinis fractæ reſtaurationem reſervare, aut ditioribus ad delicias & luxuriam relinquere cogeret.

V. Quam-

V.

Quamvis autem aquæ usu plerique contenti essent, frigidam tamen, uti naturaliter ubivis sese habet, eam biberunt. Nec tantum, dum sani essent, restinguendi æstus causa frigidam bibebant, sed etiam tum, cum sanitatis quandam jacturam paterentur. Unde passim eam laudari videas ab *Hippocrate*, ut 2. *de morb. XXXVI.* in febre biliosa, *Popular. V*, *XIIX.* in doloribus ventris, refertque *Plinius hist. Nat. l. 26. c. 3.* quomodo Asclepiades frigida in morbis data nomen sibi acquisiverit.

VI.

Et illo quidem frigore aquæ ita delectati sunt, ut ne naturali quidem per æstus contenti, noxum illi per artem conciliarent, & singulari modo aquam infrigidarent, etiam decoctam prius, & dein vitro in nives immissam, ex Neronis invento, de quo *Plinius l. 31. c. 3.* Morem hunc, ejusque primos inventores pluribus enarrat *Athenæus Deipnosoph. lib. 3. c. 34.* Hinc nives ad æstatem usque in subterraneis fossis conservabant, quod eleganter etiam commemorat *Joh. Langius ep. Medic. 31. lib. 1.* hoc ex Martiali adducto epigrammate:

Non potare nivem, sed aquam potare rigentem
De nive, commenta est ingeniosa sitis.

Qui mos in calidioribus locis hodieque frequentissimus, etiam in frigidiora & septentrionalia loca, in Principum & ditiorum usus translatus est.

VII

Nihilominus tamen extra omne dubium est, calidæ etiam usum satis frequentem fuisse apud quosdam populos, tum quod gratam illam, tum quod ven-

triculo non inutilem esse deprehenderent. Neque frequentis tantum usus, sed in deliciis etiam fuisse priscis, tum Græcis, tum Romanis, patet ex supra dicto *Athenæo Deipnosoph. lib. 3. c. 34.* Innuere etiam hoc ipsum videtur *Horatius Od. 19. l. 3.* quærens:

Quis aquam temperet ignibus?

Et cum illo *Juvenalis Sat. 5.*

Quando vocatus adest calidæ gelidæq; minister?

Quæ verba lucem accipiunt ex iis, quæ *Ammianus Marcellinus lib. XXIIX.* de sui seculi moribus commemorat inquiens: *Ita autem pauci sunt inter eos severi vindices delictorum, ut si aquam calidam tardiùs attulerit servus, trecentis affligi verberibus jubeatur.* Meminit etiam hujus *Plautus in Milit. glorios.*

Neq; ille, inquit, *calidum hîc exhibit in prandium*
Nam nimis calebat, amburebat gutturem.

It. *in Trinumm.*

— — — *Satin in thermopolio*
Condalium es oblitus, postquam thermopotâsti gutturem

Et *in Curculion.*

Quos semper videas bibentes esse in Thermopolio:
Ubi quid surripuêre, operto capitulo calidum bibunt,
Tristes atq; ebrioli incedunt.

Quæ latius hîc explicare nunc non libet, cum præsertim id copiosissime factum sit à *Just. Lips. 1. Elector. c. 4.* & *Antonio Persio integro trctatu Italico Del bever caldo*, nec minus à *Joh. Freinshemio in Epistola ad D. Kuefferum de calidæ potu* scripta.

IIX. An

IIX.

An autem ille Calidæ aquæ potus ad ſanitatem conducibilis fuerit, & an in hoc Romanos Græcosque imitari debeamus, his theſibus diſquiremus. Ut autem id accuratius facere queamus, prius, quid actu calidum, (non in exceſſu tamen, ut urat,) in corpus noſtrum agat, quomodo ventriculum afficiat, & qua ratione commodum & huic & illi præſtet, diſpiciemus.

IX.

Eſt autem uſu ipſo notiſſimum, εὐπεψίαν multum adjuvari, ſi quæ aſſumuntur, actu calida exhibeantur. Unde ſolidos cibos pleroſque calidos à foco (in moratioribus ſaltem orbis partibus) aſſumimus: Qui ab igne jam præparati aliquo modo ſunt, atque ſic facilius citiusque digeſtionem in ventriculo ſubeunt, & in pultem ſeu cremorem rediguntur. Juſculis deinde calidis quotidie utimur, non ſine concoctionis fructu & ſummo ſanitatis noſtræ commodo. Contrarium illi inprimis deprehendunt, qui neceſſitate coacti, ut in bello, & magnis itineribus, nunquam calida alimenta aſſumunt, ſed frigidis contenti eſſe coguntur, quæ dum à ventriculo ſubigi, reſolvi, & in chylum laudabilem redigi nequeunt, non tam bene nutriuntur, & in atrophias interdum & hydropes incidunt. Id quod in ſenibus maxime manifeſtum eſt, cum in illis remittat calor, ideoque actu calida tàm externa, quàm interna, quibus reficiantur & foveantur, requirant, à quorum proinde uſu quàm optime habent. Nec ſine ratione infantibus, qui lac quoque è matris aut nutricis uberibus tepidum accipi-

unt, calida plerumque juscula exhibemus, quæ & facillimè digeruntur, & ad citum corporis incrementum multum conferunt.

X.

Videtur vero ille actualis calor cum cibo & potu communicatus calorem, qui jam naturaliter nobis inest, fovere, excitare & augere. Ideoque possem multa hic de Nativo Calido ejusq; formali ratione, sede, alimento, (quæstionibus vulgo notis) disserere, nisi Diæteticum nunc agerem potius, quàm Physiologum, paucisque ea explicare impossibile esset. Diæteticus enim supponit, esse in nobis naturaliter calorem, qui mediante sanguine in totum corpus diffundatur, & hinc illas partes, quæ plus sanguinis accipiunt, plus quoque caloris habere, quæ minus, minus incalescere. Supponit quoque calidum illud, quod in nobis est, undecunque etiam sit & quomodo productum, cum ad alias functiones omnes, tum inprimis ad ventriculi actionem concurrere, digestionem scilicet & concoctionem, eamque, si debilis calor aut frigida, ut ajunt, intemperies ventriculi, non recte fieri, experientia teste. Supponit quoque calorem naturalem (in quo conveniunt omnes, de natura licet illius inter se dissentientes) adjuvari ab actuali calido, & foveri & augeri, sive solis, sive culinaris ille sit ignis, sive alius.

XI.

Scilicet in calidi sanguinis per totum corpus libero, ac nusquam turbato motu & hominis & aliorum sanguineorum animalium vita consistit, eôque notabiliter vel plane impeditô, maxima incommoda & mors ipsa inducuntur. Ut vero sanguis in debito suo motu conserve-

servetur, actualis calor juvare potest, & hic illum præstat effectum, quem ubique edit, ut scilicet attenuet, rarefaciat, viscidditates humorum corrigat, eosque in fluiditate conservet, & à concretione defendat, uti contra actuale frigus, humores & sanguinem incrassando & condensando, motum eorum impedit & tandem plane tollit.

XII.

Sunt vero vary modi, quibus actualis calor corpori nostro communicatur, & in sanguinem modis prdædictis agit. Videmus si vel tota superficies corporis, vel tantum partes quædam externæ, à solis aut alterius ignis calore incalescant, mox ad omnia quoque interiora calorem diffundi, ratione nunc ex Harvejanis principiis manifestissimâ. Continuus namque sanguinis motus est, isque mediante perpetuo cordis pulsu in universum corpus per arterias semper propellitur, & per venas ad cor redit, mox iterum ex eo expellendus. Si igitur is in externis calefit, ita calefactus per venas ad cor redit, unde propulsus, ut reliquæ etiam partes inde calorem concipiant, facit. Patet hoc evidentissime, dum si quis corpus refrigeratum calefacturus, aut manus pedesque igni admovet, aut res actu calidas plantis pedum apponit, quibus calefactis, mediante sanguinis motu calor mox in universum corpus transfunditur. Id quod etiam in fomentorum ac sacculorum usu patet, quæ dum variis corporis partibus usu exigente apponuntur, non illas tantum, sed totum etiam corpus calefaciunt. Ipsæ tamen illæ partes quibus actu calidum proximè admovetur, peculiarem ejus vim sentiunt, unde quamvis

 pedibus

pedibus calefactis ventriculus etiam inde commodum sentiat, ipsi tamen ventriculo apposita actu calida magis eum juvant, ut mox patebit.

XIII.

Quamvis autem hæc ita sese habeant, majorem tamen calorem totum corpus accipit, si interiores etiam partes ab actuali aliquo calido afficiantur. Hæ enim dum molliores sunt ac laxiores, facilius eas penetrare potest calor quem cibi calidi secum afferunt, & sanguini sese communicare. Non autem temere aliæ partes sunt in corpore nostro quàm fauces, ventriculus, & intestina, ac quodammodo uterus, quibus interius calidum aliquod admovere possis. Docet igitur experientia quoque, quod cibi & liquores calide assumti totum corpus calefaciant, liquores inprimis, cum tenuiorum partium sint quàm solidi cibi, & qua data via ruant, ac facilius vasis, à calore rarefactis, se insinuent, quaqua versum penetrent, atque sic calorem in totum corpus diffundant.

XIX.

Præ aliis tamen partibus ventriculus ab actuali calido aliquo roborari, & in actione sua adjuvari cupit. Hujus namque officium cum sit, alimenta ipsi ingesta digerere, concoquere, & in pultem aliquam resolvere, calor necessario ad talem operationem requiritur. Quod tamen non ita intelligi volumus, ac si calori totum illud chylificationis negotium unicè adscriberemus, cum contrarium monstrent animalia illa, quæ licet non sensibili calore prædita, nihilominus durissima resolvunt; cum potius à succis salivaribus, aliisque ad ventriculum confluentibus ea dependere videatur,

qui

qui aſſumta penetrant, incidunt & fermentant, adjuvante ſimul calore. Non ſecus ac in Chemicis officinis, apud Pharmacopœos, illosque qui circa metalla verſantur, fieri videmus, dum eſſentias ſuas, extracta aut tincturas paraturi, aut metalla ſoluturi, liquores illos ſolventes, Menſtrua barbare appellatos, rebus ſolvendis affundunt, ad citiorem vero, faciliorem & meliorem effectum producendum liquores illos vel calefaciunt, vel in loco calido, in arena, cineribus, balneisque vaſa ſua tenent.

XV.

Præterea quoniam ab aſſumtis multa viſcida & tenacia relinquuntur in ventriculo, & ipſe ſalivaris humor ſæpe inſpiſſatur, hincque pituitoſis, craſſis & viſcidis ſuccis obruitur ventriculus, & in digeſtionis opere impeditur; Calor actualis illi neceſſarius valde eſt, qui incidat, attenuet, & mobiles iterum humores reddat.

XVI.

Jamtum quidem ea de cauſa Ventriculo à Creatore proviſum eſt, patetque hoc ex ejus ſtructura, & in corpore poſitu. Accipit ſane longe plus ſanguinis, quam ratione ſubſtantiæ ipſius ad nutrimentum erat neceſſarium. Tantus enim non eſt expanſus ille uter, ut in ejus nutrimentum tot vaſa requirerentur, quæ totum ejus fundum ambiunt, tantamque ſanguinis copiam afferunt; Caloris igitur cauſa id factum eſt. Nec minus ſtudioſe illum natura collocavit intra calidisſima viſcera, quæ ab omni parte blando calore illum fovere, majus robur addere, atque ita in munere ſuo adjuvare poſſent.

XVII. Ni-

XVII.

Nihilominus tamen externum aliquod calidum desiderat, cum frigus nullo modo pati possit, ab eoque humores illi, qui intra ventriculum sunt facile concrescere, ac in lentam & inefficacem pituitam abire possint. Unde non tantum si ab externi aeris frigore, aut alia de causa refrigeratus sit ventriculus, ad concoctionem minus aptus est, sed etiam post febres calore nativo imminuto, humoribusque ventriculi lentioribus redditis, idem contingit, unde Practici fomentorum actu calidiorum usum tum magnifaciunt, ad augendum iterum nativum calorem, humoresque fluidos reddendos.

XIIX.

Non minus autem id fieri videmus, imo facilius & efficacius, si alimenta tam solida, quàm liquida calentia sumantur. Quod in se quisque experitur quotidie jusculis calentibus assumtis, nec dabitur facile qui contradicat, nisi forte sit qui vel propter longam consvetudinem, vel ob singulare ventriculi vitium ad omnia calida nauseet, vel ventriculo jam satis calido, ab aliis reapse calidis assumtis juvamen nec desideret, nec inveniat.

XIX.

Quod igitur cibi & liquores calidi laudabilem in corpore nostro effectum edant, & cum totum illud, tum ventriculum juvent, nullum est dubium. At vero de illis liquoribus qui sitis causa quotidie sumuntur, num calidi quoque illius sedandæ ergo assumi possint, dubium est. Frigidos enim illos à plerisque eo nomine sumi, non aquam tantum, sed alios quoque

omnes

omnes, paſſim terrarum in propatulo eſt, unde *Plinius l.* 28. *c.* 4. nullum animal præter hominem calidos ſequi potus, ideoque *non naturales eſſe* colligit.

XX.

Verum quamvis de brutis hæc ita ſe fortaſſis habeant, primo tamen non video quomodo ſtatim ab his ad hominem, vel in aliis rebus, vel in concoctionis negotio argumentari poſſimus. Illorum enim corporum & conſtitutionem, & ſtructuram diverſam eſſe ab homine, præcipue circa ventriculum, notiſſimum eſt, cum ita in animalibus ſit adaptatus, ut multa ſufferat & ſufferre poſſit, multa aſſumat, digerat & in corporis nutrimentum vertat, quæ ab homine conſumi nequeunt, experientia teſte. Neque tantum inter hominem & bruta, ſed etiam inter ipſa animalia bruta differentia talis intercedit, quam in ſingulis hic exponere, nimis longum foret.

XXI.

Deinde tamen neque bruta animantia calidum potum ita abhorrent, aut ab eo male adeo habent. Natura enim ipſa illis dum primum nata ſunt, non ſecus ac homini, lac ex mammis maternis, idque non frigidum, ſed actu calidum aut tepidum, ſugendum exhibet, quo non minus ſitim exſtinguunt; Nec dubium eſt, quin, ſi ablactatis continuo daretur tepida, non minus, eodemque cum fructu eam bibitura ſint quam frigidam, cui ex neceſſitate ſeſe aſſvefaciunt, dum alium calidum aut tepidum liquorem nullibi habent, & ita frigido contenta eſſe coguntur. Non minus tamen adultis etiam animalibus calida interdum porrigitur, quam avide aſſumunt, coguntúrque

 hoc

hoc iis dare qui curam pecudum habent, quando vel ægrotant, vel à fœtu edito recentes ſunt.

XXII.

Quin imo in Orientalibus & calidiſſimis locis, ubi aquæ magnam partem tepidæ ſunt, nec animalia, nec ipſe homo vivere poſſent, ſi aqua frigida ſola ſitim tolleret. Verum aquæ calidæ vel tepidæ frigiditas quidem detracta eſt, non tamen humiditas, quæ ſola ſitim ſedat. Non ſane frigida qua frigida id faciunt, ſed qua humida, imo frigida contrarium interdum agunt, cum non rarum ſit, à frigido & tempeſtuoſo aëre pleno ore hauſto, ſitim eundem in modum excitari, ac à calore. Et ſolum humidum quid ſufficiens eſſe ad mitigandam ſitim, vel illud probat, quod ſitientibus balneum aquæ tepidæ dulcis auxilio ſit, ſolusque inſeſſus, imo pedum duntaxat in ejusmodi aquam immerſio, aliquando & felicius, & citius ſitim ſedet, quam copioſè licet ingeſtus potus. Quin ſolida etiam, dummodo ſint humida, ſitim reſtinguunt.

XXIII.

Non igitur ſitibundi homines potum poſtulant frigidum, niſi quatenus aſſvefacti, ſed tantum humidum, qua ſola qualitate ſi præditus eſt, uti etiam eſſe debet, omne illud præſtat quod à potu exſpectatur. Videmus quoque non infantibus tantum per lac tepidum, ſed aliis quoque per juscula, licet calida, ſitim ſedari, & non paucos ſenes calida bibere, etiam ſitis reſtingvendæ gratia. Siccitas potius eſt, quæ in ventriculo & faucibus moleſta, ſitim excitat, quæ tamen nihil aliud niſi humidum aliquod, etiam absque frigido, deſiderat. Hinc etiam illi qui Theæ potandæ aſſveti

ſunt

ſunt, ejusque infuſum in notabili quantitate quotidie aſſumunt, vel in magno æſtu de ſiti non conqueruntur, nec alium potum deſiderant, quod nempe corpus eorum ſufficienti & copioſo humido, calido licet, perfuſum, frigido alio non indigeat.

XXIV.

Quamvis etiam auctus ſit p. n. calor, non tamen tum neceſſarium omnino potum frigidum, ſed frequenter noxium potius dicerem, cum ex refrigeratione ſubitanea facile reſtagnet ſanguis, inque grumos abeat, & graviſſima mala imo mortem ſæpius ipſam inducat, ut illi apud *Hipp. lib. VI. pop. part. 8. prop. fin.* accidit, qui frigidam copioſam ſumſerat poſt lapſum in caput, & tertia die mortuus eſt. Unde etiam frigida multis in locis ab eodem damnantur, *ut VI. pop. part. 5.* quia frigus ea quæ in corpore ſunt indurat, ceſſante etiam ob diminutum calorem coctione. In pectore quam multi graviſſimi morbi, pleuritides & peripneumoniæ, à potu frigido oriantur, notius eſt, quam ut pluribus hoc in loco probetur: Contra autem longè felicius eosdem affectus curari, ſi ægri morigeri, tepida decocta pectoralia, tepidosque potus, etiamſi ex febre æſtuent & ſitiant, aſſumant, aſſeruit mihi *Cl. Dn. Præſes*, qui idem ante aliquot annos tertiana laboranti medicinam fecit, qui ultro calidum cereviſiæ potum petiit paroxyſmi tempore, ac Medico indulgente, imo ſvadente, liberaliter urgente ſiti bibit, idque altero & tertio paroxyſmo repetiit, non ſine promta febris ſolutione. Quod ipſum etiam Hippocrates ſuis febricitantibus conſuluerat *lib. de loc. in hom. cap. XXXIX.* addens rationem,

quod ex ægri corpore melius causam morbificam tollat per sudorem & per Urinam. Quamvis enim hic calidum calido addatur, fermentum tamen febrile, quod sanguinem agitat, eo melius expellitur, dum sudores, in declinatione febrium supervenientes, eo largius promanare facit, & præterea calidum illud humidum non minus sitim, quam calidum frigidum restinguit.

XXV.

Si igitur potus calidus & concoctionem juvat, ut revera facit, quatenus calore suo internum nostrum calorem adauget, & sitim nihilominus exstinguit, ut multis probatum est, cur non binis illis nominibus commendetur? Cur adeo fastidiunt mortales salutarem illum potum, solo forte, ex diutino frigidæ usu præjudicio, & per consvetudinem inducta persvasione? Quibus sane sanitatis causa obviam ire par est.

XXVI.

Postquam calidum potum laudavimus, videndum nunc an ille ex aqua solùm constare debeat, an etiam alterius generis esse possit. De Veteribus quidem, eos Vinum præterea usurpasse, & vel aquam calidam Vino, vel Vinum calefactum frigida miscuisse ex citatis *Antonio Persio & Joh. Freinshemio* manifestum est. Et ita possent non minus in nostris locis calidæ cerevisiæ bibi aut vinum merum; Sed nos nunc potissimum de Aquæ Calidæ usu agemus, ideoque & aquam in potum sufficere posse probabimus.

XXVII.

Jam tum autem ostensum est, primum fuisse potum pu-

tum puram & ſimplicem aquam, eamque omnibus etiam in prima illa ac innocenti ætate placuiſſe ac ſuffeciſſe. Notum deinde etiam eſt, adhuc hodie in maxima orbis terrarum parte plurimos eſſe aquæ potores, non tantum inter plebeios & ruſticos, duriſſimis laboribus aſſvetos, ſed delicatas quoque fœminas, imo totum pene illum ſequiorem ſexum in Gallia, Italia, Hiſpania, ſola aqua, & vix guttulis aliquot Vini aſperſa, contentas vivere. Jucundumque eſt legere in hanc rem, quæ de mulierum Romanarum abſtinentia à Vino, legibus etiam inducta, notant *Plinius Hiſt. nat. l. 14. c. 13. & Val. Max. l. 2. c. 5. & Gellius l. 10. c. 23.* quamvis creſcente luxuria priſci moris eas cœperit oblivio, ut *Seneca* ſuo tempore *virorum licentiam æquaſſe, & mero Viros provocaſſe ſcribat epiſt. 95.* quod tamen de paucis tantum intelligendum. Nec deſunt in noſtris regionibus nobiles & Principes fœminæ, quæ Vinum nunquam, aquam tantum coctam hordeo, aut radice aliqua incocta, bibunt, citra ullum ſanitatis detrimentum. Ut proinde multis noſtratium merito objici debeat illud Auguſti Cæſaris apud *Sveton. c.* 42. qui conquerentem Populum Romanum de inopia & caritate Vini ſeveriſſima voce coërcuit, ſatis proviſum dicens, è genero ſuo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines ſitirent.

XXIIX.

Scio hic objici conſuetudinem & diverſum clima, multaque poſſe fieri ab aſſvetis, multa ſub calido cœlo, quæ inaſſvetis noceant & Septentrionalioribus. Et hæc ſane ſunt potiſſima argumenta, quibus Anglus Medicus *Richard. Schort* in ſuo libro περὶ ψυχροποσίας

morem illum aquam bibendi impugnat, quem ante triginta tres annos Cantabrigiensis quidam Medicus Anglis laudaverat.

XXIX.

Equidem consuetudinis magnum in victu momentum est, nec temere ab ea recedendum, cum consveta, etiamsi deteriora, meliora sint assvetis, teste *Hippocrate* & experientia. Non tamen hoc ita strictè accipiendum est, ut non interdum consvetudinem in victu abolere liceat, aut citra sanitatis detrimentum id fieri nequeat; Contrarium enim testatur experientia. Et videmus in peregrinantibus, quod ratione diversarum regionum variis cibis potibusque inassvetis usi, non male tamen habeant. Dant nobis quoque exemplum milites, qui ex variis gentibus licet coacti, & in varias terras translati, potu mutato non sanitatem statim amittunt, sed maximis laboribus sufficiunt, solius aquæ potu corpus reficientes, quam etiam in obsidionibus urbium non gregarii tantum milites, sed ipsi Duces bibere coguntur, quod ab Hispania cum triumpho redux Cato de se gloriabatur: *non aliud* inquit, *Vinum bibi quam remiges* apud *Plin. l. 14. c.* 13. Quid? quod si recte rem examines, tenuis illa cerevisia, quam bibere coguntur plebeji, nautæ & pauperculi omnes, (quæ Schiffer-Bier/Kovent dicitur) solo sæpe colore & amarore aliquo ab aqua differt, cum etiam revera nihil aliud sit, quam cocta & frugum qualitate levissime imbuta aqua. Nec aliud fere fuit quam aqua, Lora illa Romanorum, maceratis aqua vinaceis, quam bibebant fœminæ, familia, operarii, rurales, quam *Plinius lib. XIV. c.* 10. negat *jure dici Vinum, quamvis in-*

ter

ter Vina Operaria (quod ſcilicet operariis data) *numeretur.*

XXX.

Etſi quoque aliquo modo & comparative concedi poſſit, in frigidioribus locis potum convenire calidiorem, quam in calidioribus, tamen nec id ſimpliciter verum eſt, in frigidioribus noxium eſſe, cum non minus in his pauperculi, & neceſſitate coacti milites, aquam ſine detrimento bibant. Quin Anglo illi opponimus Scotos montanos, apud quos ſola fere aqua plebem uti, teſtatur *Sibbaldus in prodrom. Hiſt. Nat. Scotiæ l.* I. *cap. ult. p. 46. & c. 19. p. 43.*

XXXI.

Neque enim ad Coctionem, quæ in Ventriculo fit, neceſſarius eſt calidus & penetrans Vini, & cereviſiæ, frugum virtute imbutæ, potus, ſed liquor tantum qui emolliat, maceretque, ut reſolvi, & dein digeri melius aſſumta poſſint, id quod à ſola aqua ſperare licet. Quam proinde recte *Voracem* dixit *Hippocrates VI. Epid. V. 38.* quod bibita Cibi aviditatem augeat, confirmante in Aquæ potoribus experientia, qui & recte appetunt & bene coquunt, imo Voraces ſunt. Notabile exemplum eſt apud *Caſparem Aſellium.* qui *lib. de Ven. Lact. c. 23.* eleganter ita ſcribit: *Novi aquæ potorem non ignobilem, qui facile duos capos uno prandio conficeret, rec ſine pulmento, inſicio, caſei quadra, & locum tamen relinqueret. ubi reliquiarum reliquias conderet.*

XXXII.

Quid enim extra corpus noſtrum ſola aqua poſſit, in ſolutionibus corporum ſalinorum, & reſinoſorum

ſorum, in extractionibus virtutum in plantis reconditarum (ſi præſertim per ignem acuatur, ut dein dicemus) in Pharmaceuticis officinis, imo in Culina quoque, quotidie videmus: Cur non igitur etiam in corpore noſtro ſolvere aſſumta, & ex iis vires extrahere poſſit? Quin eadem culina nos docet, multa in aqua blandiſſime agente, molleſcere, & reſolvi, quæ à Vino & aceto id non faciunt: ut proinde in Ventriculo reſolutionem duriorum Ciborum tam bene ab aqua quam à Vino vel forti cereviſia, imo promtius & melius ab illa, quam ab his exſpectare liceat. Fortaſſis etiam, uti Pharmacopœi recte obſervant, liquores jam tum aliis rebus ſaturatos, ad ea, quibus ſuperfunduntur, extrahenda, minus eſſe aptos; ita Cereviſia à frugibus incoctis ſaturata ad concoctionem minus eſt apta.

XXXIII.

Cum igitur à bona in ventriculo digeſtione ſanitas humani corporis & immunitas, ac proinde vita longa dependeant, non male *H. Cardanus lib. de Aqu. p. 17.* aquam plurimum ad vitam longam conferre arbitratur, idque probat duobus exemplis, altero Indi cujusdam Hydropotæ, quem ad trecentos annos vitam produxiſſe, aliena tamen fide refert, altero Hiſpani, quem centum annos & amplius vixiſſe, nullo præter aquam potu aſſumto ipſe obſervavit. Juvatq; in hanc remlegere quæ apud *Proſp. Alpin. de Med. Egypt. l. 1. c. XI. & XII.* inter illum & Gvilandinum diſputantur de Longævitate Ægyptiorum, an ex Aquæ Niloticæ uſu proveniat, ubi recte contra *Galenum* negat *Alpinus*, aquam omnem in potu noxiam eſſe, & ita loquitur: *Infiniti ſunt populi,*

tum

tum in Africa, tum in Asia, aquam solam potantes, qui rectissime valent, corporaque habent boni tum succi, tum habitus.

XXXIV.

Id quod non minus in Europa verum est, ubi Hydropotas videmus optimo corporis habitu præditos, ad quasvis functiones qua animi, qua corporis esse aptissimos. Quin ad liberorum quoque procreationem; quod non crediderit ille in Comœdia, qui *sine Cerere & Libero* i. e. vino frigere Venerem dicebat. Equidem ad libidinem excitandam, quam Veneris nomine intelligit nequam servus, plus fortassis valebit Vinum aliquod generosum οἶνος οἰνώδης, vel cerevisia fortis Garlebiana, aut Goslariensis; ad moderatum tamen & legitimum Veneris inter conjuges, sobolis procreandæ causa, usum, Aquam sufficere arbitror. Id quod suo illustri exemplo nos docuerit magnus JCtus *Andreas Tiraquellus*, qui quadraginta quinque liberos genuit, cumque totidem numero libros scripsisset, occupatissimus alias in rebus gerendis, & vinum non biberet, ingenioso Poetæ hujus elegantis Epigrammatis condendi occasionem dedit:

Fœcundus facundus aquæ Tiraquellus amator,
Ter quindecim librorum & liberûm parens.
Qui nisi restinxisset aquis abstemius ignes,
Implesset orbem prole animi atque corporis.

De quo etiam id memorat in Elogio ejus *Scævola Samarthanus p. 31. obiisse plane senem, & animo semper placido & sereno, tranquillitatem quandam, ac benignam veluti temperiem in omni vita constantissime retinuisse, neq;*

temere aut ira, aut quavis alia graviori perturbatione visum commoveri, ut ita in uno Tiraquello exemplum Aquæ potoris habeamus, qui & animo valuerit plurimum, in Reipublicæ muneribus occupatissimus, & nihilominus libris optimis plurimis scribendis par, moderatione vero animi insignis nec minus corpore validus, plurium liberorum parens, ad extremam senectutem pervenerit. Et cessabimus adhuc laudare aquæ usum?

XXXV.

Uti vero aquæ potus sanitatem conservat, & à multis morbis præservat, ita non est dubium, posse etiam humores malos diluendo, corrigendo, & è corpore per sudoris & urinæ vias abducendo, morbos graves & difficiles frequenti & continuato usu curare. Quæ de aquæ Niloticæ viribus in calculo & Melancholia hypochondriaca refert *Prosper Alpinus loc. cit.* merentur in hanc rem legi, quamvis forte illa aqua, quæ per alvum, urinam & sudorem operatur, videatur præ aliis aliquid peculiare, & Acidulis Thermisque simile habere. Non minus tamen de simplici aqua id constat: Cujus in podagra, Vini loco, usum *magnificum præsidium, ac pene divinum vocat Bruyerinus de re cibaria lib. 16. c. 13.* Medicique Veneti exemplo id confirmat *Trincavellius*, qui ad senium usque primum infestatus podagra, vinum dum biberet, liber dein & dolorum expers ad ultimum senium, aquam cum biberet, fuerit, *de curand. morb. l. 12. c. 2.* Pertinentque huc exempla eorum qui ad extremam pauperiem redacti, & in carceres conjecti, cum luxuriosa vita relicta

aquam

aquam pro Vino bibere cogerentur, à podagra liberati fuerunt, *apud Schenk. obs. l. 5.* Confer *Hermannum Vander Heiden in Discursu Gallico de admirabilibus virtutibus aquæ*, & altero *de Podagra.*

XXXVI.

Sic in aliis quoque morbis, ubi salsi, & fermentativi dominantur humores, aquæ quotidianus potus juvat, particulas ejus generis per Urinam abducens. Id quod uno instar omnium, sed notabili exemplo, confirmabo ex nupero erudito scriptore & ingenuo *Pompejo Sacco* patricio Parmensi *Medicin. Theoretico-Pract. Consult. XLIII.* ubi virgo religiosa post cibum sumtum motibus convulsivis tam immaniter oppressa, ut à multis detineri non posset, plurimis cephalicis & antispasmodicis remediis, sale succini, cranii, Bezoardico Joviali, Tinctura Castorei, Antimoniatis frustra usa, tandem Vino abdicato aquam in prandio semper bibere incepit, & hujusmodi symptomatibus non supervenientibus, continuato ejus usu, libera evasit: sine dubio quod effervescentiam, & materiæ morbificæ agitationem impediret. Plane ut in Colica biliosa haustus aquæ eam præsentem sopit, venturamque intercipit, seu sæpius sibi observatum mihi retulit *CL. Dn. Præses* non tantum in Colica, sed etiam in hysterica Passione, in fœminis juvenculis, calidis & biliosis. Et hoc consilio non male Viro cuidam reverendo, ad aciditatem Ventriculi temperandam aquæ potum commendavit *Fridericus Lossius Consil. Med.* 39. & ad cruditatem ventriculi Archiatri Gallici Reginæ Mariæ, apud citatum *Vander Heiden* p. 73.

XXXVII.

An nutriat aqua hominem, nec ne, prolixe nunc non disputabimus: Cum tamen animalia quædam, licet frigidiora ut pisces, sola aqua, certissimis experimentis (*videsis vel unum Rondeletium lib. 1. de Pisc. c. 12*) in magnam molem excrescant, non videtur id negandum, testante insuper *Alberto Magno l. 7. de animal. c. 3.* Melancholicum quendam sibi visum, qui per plures septimanas sola aqua vitam sustentarit. Quicquid tandem hac de re sit, bonum tamen corporis habitum conservat aqua, & dum acres salinasque particulas è sangvine eluit, illumq; dulciorem reddit, sanitatem procurat, corpusque à macie, siccitate, & squalore præservat. Quomodo etiam externè Balnea Aquæ dulcis plurimum ad bonum corporis habitum conferre notum est.

XXXIIX.

Verum postquam nunc abunde dictum est de Aquæ ad sanitatem corporis nostri conservandam, & contra morbos usu: videamus porro, an eadem calida quoque dari possit, & quo cum effectu.

XXXIX.

Sunt autem jam tum initio harum thesium, ea adducta, ex quibus hæc quæstio facile decidi potest. Si enim Aqua tam insignem in corpore nostro vim habet, in concoctione scilicet, quæ in ventriculo fit & in alimentorum medicamentorumque viribus extrahendis, & communicandis sanguini, quis non videt eam calefactam longe promtius & melius operaturam esse, & ut non incommode loquitur *CL. Borrichius lib. de usu plantar. indigenar. in Medic. p. 83.* flaccidas organorum partes firmaturam uberius, obstructiones

vero,

vero, dum humores hoc modo fluidiores reddit, facilius feliciusque reseraturam.

XL.

Neque vero ab aqua Calida id metuendum est, quod ab aliis potibus calidis vini vel cerevisiæ, ut scilicet caput petant, illudque vaporibus replendo somnolentos homines reddant, cum nihil minus faciat, nec corpus nostrum, sanguinemque, ut alii liquores, immutet turbetque.

XLI.

Quamvis autem apud nos rarior sit Aquæ calidæ usus, tamen, qui illam bibunt, non damnum, sed commodum inde percipiunt, confirmaturque id supra allatis & Indorum & Japonensium, quin omnium fere Asiaticarum gentium, calidam aquam Theæ superfusam bibentium, exemplis. Quamvis enim non omnem vim ipsi herbæ velim denegare, tamen ferventi aquæ potiores partes tribuendas censeo in illis effectibus, quos vel illi sentiunt, vel nostri ex quo illorum exemplo, quasi quadam Theomania, frequenter aquam Calidam, hoc modo præparatam, bibere cœperunt.

XLII.

Quamvis enim videatur omnino improbandum, quod ita sine delectu omnibus cujuscunque constitutionis & temperaturæ, imo ad quosvis morbos, laudatus fuerit calidus potus Theæ, tamen negari nequit quosdam ab illius usu optime habuisse, bene coxisse, & ad omnes corporis mentisque functiones fuisse aptos. Alios etiam à scorbuticis Hypochondriacisque symptomatibus, & arthriticis, nephriticisque dolori-

bus aliquamdiu liberatos fuisse, id quod tamen potius debetur ferventi aquæ, morbosa semina eluenti, & particulas acres per corporis poros, & urinæ vias, adde per alvum quoque, abducenti. Unde illis etiam inprimis Theæ potus profuisse observatus fuit, quibus harum sensibilium evacuationum una vel altera supervenit, quarum tamen non temere aliquam à pulvere Theæ, drachmæ licet unius pondere assumto, observare licuit.

XLIII.

Et vero, si veteres artis nostræ antistites consulamus, ad plurimos morbos Aquam calidam profuisse deprehendemus. Unum audiamus *Aetium Tetrabl. 1. serm. 3. c. 165. Aqua* inquit *calida convenit, ubi oportet excretionem præparare, & ubi quid attenuare, & ubi diffundere, & liquefacere, aut mollire, aut eluere, concoquere aut discutere volumus.* Bone Deus! quot non indicationibus sufficit una Aqua calida! in quam multis igitur morbis convenit! Pergit proinde *Aëtius: Particulatim vero mucum ducit, & screatum adjuvat, & dolorem omnem mitigat, & præsertim in præcordiis ac intestinis: ructum movet, & flatum provocat, urinam ac secessum ducit. Bona est etiam ad concoctionem ac digestionem, & nutritionem & augmentum. Menses ducit, nervis & convulsionibus idonea est, ut etiam pleuritidi & Peripneumoniæ.* In quem locum commentarii diffusi instar est *Dissertatio altera de potu Calido eruditissimi Marci Mappi* Professoris Argentinensis.

XLIV.

Nos vero non solum id hic agimus, ut ad morbum aliquem

aliquem tollendum Aquam Calidam, tamquam medicamentum, inter alia feliciter aliquamdiu adhiberi monſtremus, ſed ut etiam ordinarii potus loco Aquam calidam adhiberi poſſe, magna in ſanitatis negotio utilitate, evincamus. Neque enim hic exempla deſunt & auctoritates. De priſcis illis Græcis Latinisque Thermopotis non quidem dixerim, ſemper eos, & in quovis prandio vel cæna calidum bibiſſe, cum luxuriæ potius cauſa biberint, & voluptatis, quam ſanitatis. Qui tamen *del bever caldo* tam egregium, quam rariſſimum librum ſcripſit ad Clementem VIII, ante annos nonaginta quatuor, *Antonius Perſius*, ſuo & aliorum exemplo docet, poſſe Calidam aquam bibi omni tempore, cum fructu & contra catarrhos. Quod & de Nobilibus Genuenſibus, & de Græca quadam fœmina teſtatur *Bartholomæus Pasquetus Genuenſis l. 2. de deſtillat. c. 4.* Unum ego ex *CL. Dn. Præſidis* obſervatione exemplum adjiciam in Illuſtriſſima, & de tota patria præclariſſime merita, & merente Perſona, quæ cum jam ſexagenaria variis tentari morbis cœpiſſet, podagra non tantum, ſed & tumoribus & ulceribus pedum, ab aliquot jam annis miſſis aliis potibus, tam in prandio, quam in cœna, non niſi aqua calida utitur, quæ antequam bibatur, pani ſimilaceo toſto, & pulvere nucis Moſchatæ conſperſo ſuperfunditur, paucoque ſaccharo ſvavior redditur, cujus uſu jam ab omnibus memoratis affectibus libera, bene concoquit, etiam duriora interdum, & ex voto omnium bonorum ſana agit.

XLV.

Uti vero non pura hæc eſt aqua, ita tamen quicquid

quid agit, Aquæ potius, quam adjectis deberi, nemo non videt. Factumque hoc est ab aliis aquæ potoribus quoque, ut eam additis nonnullis sive correxerint, sive exaltaverint. Turbidas aquas suas Tartari Enula Campana injecta corrigunt. Montani Scoti (de quibus ex *Sibbaldo* supra) radices Astragali Sylvestris Thalii in aquis suis macerant, iisque dulcem Glycirrhizæ saporem conciliant. Alii Cinnamomi aliquid infundunt, Japonenses suam Theam. Veteres Græci & Romani calidam aquam cum Vino miscebant, quorum exempla imitati Antonius Persius, cum suis sociis, & Galli illi, quos *Bruyerinus memorat lib. XVI. de re cibar. c. 11.*

XLVI.

Et vero licet hoc facere, & vel hæc, vel illa addere vel infundere, dummodo in nimia copia id non fiat, & sua maneat aquæ Calidæ agendi virtus. Egregiæ sunt illæ nostri seculi doctorum & expertorum Medicorum cogitationes & experimenta, quibus, ad morem herbæ Theæ, alias salutares nostrarum regionum herbas infundunt in aquam ferventem, & cum ea bibunt, quod in Pectoris affectibus, asthmate, phtisi, magno cum successu se fecisse infusis pectoralibus herbis, scabiosa, veronica, pulmonaria, hedera terrestri, asseruit mihi *Cl Dn. Præses*. Merentur autem inprimis legi quæ in eruditissimo suo opusculo de potu Theæ hoc modo differuit *Pechlinus*, Ducis Holsatiæ Archiater, magno judicio & plurima doctrina. Cum quo paria facit multæ itidem eruditionis & experientiæ Vir, *Olaus Borrichius*, in citato de usu plantarum Indigenarum libello, ubi ita laudat hæc in-

fusa

fusa plantarum calide bibita, ut spiritibus earundem (quibus alias multum tribuit) præferat, his notabilibus verbis: *Neq; juverit obduxisse, hic spiritus Plantarum, ut efficacissima sanitatis instrumenta excludi: Enimvero, quo spiritus illi puriores sunt, vehementius sæpe offendunt ægros, & spiritibus corporis nativis vim faciunt, cum mixtura hæc agat moderate, & nihil adeo, si à prudente regatur, in corpore humano incendat.*

XLVII.

Verum ut de potu Aquæ Calidæ tandem concludamus, cum & aquam pro potu usurpatam insignem ad sanitatem usum, eamque calidam longe potiorem habere, rationibus & experimentis ostensum sit, evidens est, eam à Medicis eo nomine recte posse, & debere commendari.

XLIIX.

Cum tamen etiam & alios præter Aquam liquores, ut Vinum, & cum frugibus decoctam aquam, & ipsam aquam frigidam, uti naturaliter est, in magna orbis terrarum parte hodie bibi videamus, citra noxam corporis, non id volumus, ut illa consvetudo aboleatur, & omnes Calidam Aquam bibant, sani pariter & ægroti, in omni climate, & omni anni tempore; cum omnibus eam profuturam, nisi longa deinde consvetudo accesserit, non sit verosimile.

XLIX.

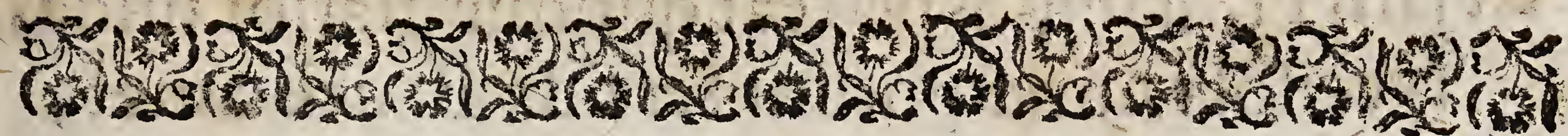
Id tantum volumus, posse à prudenti Medico in nostris quoque locis septentrionalioribus, Aquæ Ca-

lidæ potum quibusdam, alios potus abhorrentibus, vel noxios sibi deprehendentibus, tuto concedi: Posse etiam senibus ventriculo frigidiori, acrioribus tamen succis repleto, cum fructu dari. Posse in multis morbis ad humorum in sangvine acrimoniam eluendam, magna cum utilitate commendari: Majori cum fructu, quo diutius bibatur, cum talia blanda non nisi continuato usu edere effectum soleant.

L

Uti autem ex his patet, non temere quemlibet, & suo arbitrio ad Aquæ Calidæ usum posse devenire, (uti multi his ultimis annis temere Theam potitantes, loco levaminis quod sperabant, in graviora corporis mala inciderunt) ita manifestum quoque est ipsos Medicos, si cui consulere illum velint, corporis & humorum constitutionem cum omnibus circumstantiis diligentissimè debere considerare, & tum demum quid ex usu sit decernere. Qui enim, in Anglia præsertim, ante hos triginta tres annos de Aquæ Potu, & Calido Potu scripserunt, videntur ab utraque parte, ut possent suam θέσιν φυλάττειν, nimis eam vel commendasse, vel vituperasse, cum tamen in hac re, uti alia omni, medium tenere tutius sit; & nec permittere, vel commendare omnibus, nec in universum negare ægris suis prudens medicus hunc, inusitatum licet Calidæ Aquæ usum, debeat, rationibus in hac exercitatione abunde expositis, quas firmare amplius, publica Thesium ventilatione, DEO favente, annitemur.

FINIS.

O! qui Poeoniâ magnorum ſtirpe Parentum,
Per Patris, & per Avi, per Proavique latus,
Ortus, & in cunis Phæbo ſacratus amico,
Undique Divinæ congeris Artis opes,
Quid mirum, trito ſi non conſiſtere calle.
Nec dare, quæ toties cocta, recocta, velis?
Conquirant alii ſtirpes de montibus altis,
Qvasque fovet ſacro ſylva, vel unda, ſinu:
Quas Lemnus, quas Pontus habet, quas Creta miniſtrat
Fœcunda, & longis Indus uterque viis.
In terram, terræque alius penetralia ſeſe
Abdat, & ex illis cruda metalla petat,
Sulphureos ſuccos, & magmata, & impiger arte,
Ne data ſint homini dira venena, coquat.
Simplicitas tibi, Amice, placet; tu cautior illis
Eximium ex pura das medicamen aqua.
Illimes hauſtus, & puri nectaris undam,
Si modo molliculo cocta ſit igne prius,
In magnis dare magna doces ſolatia morbis,
Tanta eſt ingenii, copia tanta tui.

Ut jam Principibus placeat quoque gratior unda,
Nec ſola hunc potum fervida Baucis amet,
Nec gelidâ ſedare ſitim modò meſſor anhelet,
Sed Calidam in certam poſtulet æger opem!
Hæc tua dum monſtat præclaris pagina verbis,
Et creat in doctis, & levat illa ſitim,
Et tibi in eximia Medicorum claſſe perenne,
Et Patris, & Proavi, ſpondet Avique decus.

Auditori ſuo per plures annos diligentiſſimo, eruditione & virtute præſtanti, l.mque ſcripſit.

Henricus Meibomius.

